

САМООСВІТНІ ЛИСТКИ

Ч. 8.

О. ПАНТЕЛЕЙМОН БОЖИК

**Чому
я
навернувся...**

Видавництво й Друкарня ОО. Василіян
Мондер, Алта.
1945.

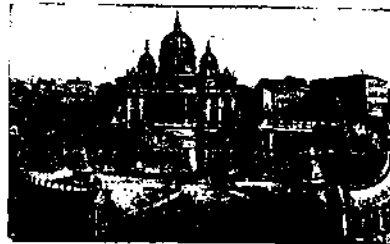
САМООСВІТНІ ЛИСТКИ

Ч. 8.

ЧОМУ Я НАВЕРНУВСЯ...

написав

О. ПАНТЕЛЕЙМОН БОЖИК

Видавництво й Друкарня ОО. Василія
Мондер, Алта.
1945.

Ч. Орд. 12 /44.

Позволяється печатати.

Вінніпег, 7-ого лютого, 1944.

Від Єпископського Ординаріату
† Ніль, Еп. Пом., В. Г.

О. ПАНТЕЛЕЙМОН БОЖИК

Не тільки в Західній Католицькій Церкві бувають щороку численні навернення, але і наша Греко-Католицька Церква має конвертитів. Це бувають люди не поверховні, але думаючі, совісні, що шукають правди, що її не могли знайти в своїй церкві. В Канаді знаємо трьох священників родом з Буковини, що навернулись із православ'я до Католицької Церкви, а це о. Др. Копачук, о. канонік Пантелеймон Божик і в останнім часі о. Гр. Олійник. Довго вони застановлялись і багато перебували досвіду, заки рішилися на цей так важний крок.

Оцим подаємо читачам історію навернення бл. п. о. П. Божика, який перед роком перенісся до вічності по нагороду за многі труди для добра Католицької Церкви.

* * *

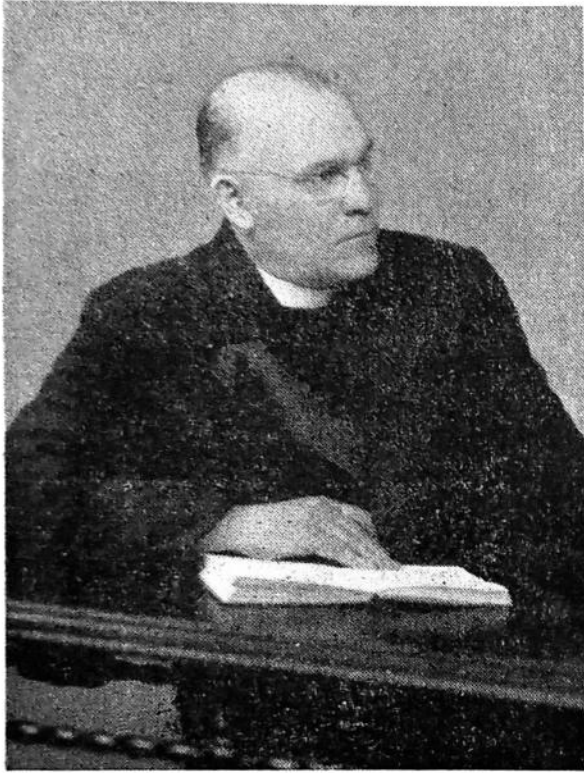
О. кан. П. Божик народився 26 квітня 1879 р. в селі Онуті, повіт Заставна, Буковина. До Канади прибув 1900 р. Згодом став православним священником. Читав і приглядався багато. Коли перечитав послання покійного Митрополита Шептицького до українців у Канаді, ця опіка архиєрея католицької Церкви звернула його думки в сторону св. зєдинення. Опісля мав змогу пізнати краще святу католицьку Церкву і віру і вкінці покинув православ'я і в році 1924 перейшов він з родиною до Католицької Церкви. По 20-літній праці помер у Винніпегу 20 листопада 1944 і його похоронено на цвинтарі Всіх Святих.

Любов до св. Церкви і свого народу спонукала його до ревної праці в парохіях, де працював. Мав хист до організування парохій. Його заходами повстали парохії: св. Духа в Бруклендс, Ман., св. Покрови і св. Андрея в Винніпегу.

Покійний мав дар популярного писання і був добрим бесідником. Люди залюбки читали його оповідання, новелі, статті й поезії. Головний його твір є "Церква Українців в Канаді." З менших творів слід згадати: Чи біблія спасає? Хрещення України, Коротка історія України, Християнство на Україні, Хто наш провідник? Канадійська Муза і інші. В рефератах і принагідних промовах умів він приступно представити найтрудніші справи. Його слухалось із захопленням.

В оцій брошурці: "Чому я навернувся" автор докладно малює стан православної церкви, якої був довший час членом і душпастирем і порівнює її з Католицькою Церквою, щоб представити, які причини привели його до навернення. Ті причини повинні і других застановити, що хочять знайти правду і спокій сумління, а по смерті вічне щастя.

о. Д. Попович, ЧСВВ.

СЛІВЦЕ ДО ЧИТАЧА

Що я навернувся з православної до Греко-Католицької Церкви, про це знає багато людей в Канаді, а навернувся тому, що Католицька Церква правдива і тому, що краще виховує вірних і дбає про український розвиток.

Перехід з одної віри до другої, річ вельми поважна, і разом цікава для всіх тих, які інтересуються справами віри. А взявши під увагу, що життя Українців в Канаді не дається пояснити без Греко-Католицької Церкви, — книжечка знайде своїх прихильників серед широких мас українського громадянства, що їм я поручаю прочитати.

Вінніпег, Манітоба,
в Навечері Богоявлення
Господа Нашого Ісуса Христа.
1944.

о. Канонік П. Божик

Чому Я Навернувся...

ЩО МЕНЕ ЗНЕОХОТИЛО В ПРАВОСЛАВНІЙ ЦЕРКВІ ТА ЯК Я ПІЗНАВАВ ПРАВДИВІСТЬ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ.

Цього року минає двадцять літ із того часу, як я покинув православ'я й злучився з греко-католицькою церквою. В православній церкві був я чотирнадцять літ священником і перша моя парохія находилась три милі на захід від містечка Мондер, Алта., при церкві св. апостола Якова. Громада, що про неї мова, була невелика й тому я мав до обслуги інших шість невеликих громад в окрузі, що до них я доїзнив по черзі.

Парохіяни мої були переважно буковинці, що походили з повітів заставницького над Дністром, звідки я походив, а також з кіцьманецького й черновецького, а тільки мала частина моїх парохіян були Галичани, москвофільського переконання, що прилучились були до православ'я ще перед тим часом, заки я став священником. Галичани переходили до православ'я не через те, що їх притягала до схизми справа віри, а тому, що туди тягнуло їх москвофільство, що сильно захвалювали їм москвофільські священники, представивши Росію, як таку країну, де "нема ні скорби ані печали."

Я був удоволений духовним станом, обслуговував громади запопадливо, а за те мої єпископи, Митрополит Платон, що його дійсне імя було Порфирій Рождественський, що мене висвячував, і єпископ Олександр Немиловський, що резидували в Нью Йорку, звідки приїздили деколи до Канади на визитацію вірних, зробили мене протоєреєм і дали мені благочинство, уряд, щоб безпосередньо завідувати в їхнім імені священниками й громадами. Протоєрейство, це чин, що його дістає православний священник через відповідні молитви єпископа й остає з ним аж до смерті. Коли заходила потреба, я переміщував священників у порозумінні з єпископами, посилав єпископам доклади з життя організації, скільки прилучилось до православ'я галичан-католиків, метрикальні книги, тощо.

З наказу єпископів, а також з питомих обовязків, щоб зростали громади, кожний священник старався про те, щоб

як найбільше приєднати до православя греко-католиків, що жили помішано на фармах і в містечках разом із буковинцями й час від часу заходили до православних церков на відправу, де священник “доказував” наче б то православя було ліпше від католицької віри. Зразу я був байдужний на таку агітацію, але згодом також агітував підо впливом православних настроїв, однак пізніше коли я краще розглянувся й побачив, що греко-католицька церква краще виховує своїх вірних для Бога Творця й підносить їх культурно, як православя своїх, а також має тривкіші засади та докладнішу догму в науці Ісуса Христа, я став тоді байдужний для агітації, а навіть противний, щоб греко-католиків перетягати на православя.

Найбільш я непогоджувався з тим, що панотці “доказували”, що ніби кожний українець через греко-католицьку Церкву має стати поляком. При різних нагодах, коли я розмовляв з греко-католиками на різні теми, не завважав в них нахилу до того, щоб вони мали охоту стати поляками тому, що визнають католицьку віру, а противно, в них була більша національна свідомість, як у православних і більший розмах у думанні. Українська війна з поляками по першій світовій війні, доказала, що за поляки з галицьких українців... Галицькі українці завжди були вірні українським традиціям, а освіта з Галичини освітлювала горизонт сумежних українських провінцій. Ніяка частина української землі, пропорціонально, не мала стільки учених, як греко-католицька Галичина. В Канаді всі товариства очолені галичанами, що були виховані підо впливами Католицької Церкви.

Я відразу зрозумів, що страшити польщиною греко-католиків, це найогидніший абсурд, що на нього може спромогтись тільки вузько глядний осібняк і що він таке говорить тільки з глибокої ненависти до Католицької Церкви. Такі нісенітниці говорять ще й тепер нечесні православні агітатори, чим показують свою велику темноту, незнавши того, що на світі є багато більше католиків, як православних, а проте не стають поляками.

Друга справа, що мене виводила з православної рівноваги була та, що православні єпископи говорили на проповідях і писали у своїх часописах і календарях в Америці, звідки ми їх замовляли до Канади, що ніби св. Володимир і св. Ольга, а також св. Кирило й Methodій були православні.

Спочатку й я таке думав, бо був так обучений в православію, однак з ходом часу, через читання книжки “Життя Святих” і Церковної Історії, прийшов до противного заключення. А саме, Греки відкололись від Католицької Церкви 1054 р. і тоді заложили свою відрубну церкву з патріархом Михаїлом Керуляром на чолі, з окремою догмою й урядом

у Царгороді, та це вже було по смерті св. Ольги й св. Володимира, що вмер 1015 р.; отже вони не могли бути православними в теперішнім значенні слова. Тоді існував тільки термі "православя", "православний" а не окрема віра.

Про св. Кирила й Methodія каже історія, що вони побувши якийсь час в Україні, де переклали Службу Божу св. Івана Золотоуста з грецької мови на славянську, — подались 867 р., до Риму, до папи Миколи I., по одобрення Служби Божої; отже не йшли по одобрення до царгородського патріярха, куди їм було ближче, а спішили в далекий Рим, щоб папа потвердив. В Римі обидвох святих висвячено на єпископів. Св. Кирило вмер у Римі 869 р., а св. Methodій умер 889 р. у Велеграді, на Моравії, куди післав його папа для поширення католицької віри. Схизма повстала в Україні за старанням греків тільки-но в XI столітті.

Найгірше плюгавим видавалось мені те, що православні часто говорили між собою, що папа й галицький митрополит Андрій Шептицький — поляки. Казали так із ненависти до Католицької Церкви тому, що папа Пій X створив український католицький єпископат для канадських українців, чим зробив для українців-католиків велику прислугу в Канаді, бо їх тепер уже православні менше могли перетягати до своїх церков. Про митрополита Андрея Шептицького не знали, що він походив у простій лінії з української шляхти й жертвував на народні цілі більше грошей, ніж усі українці разом.

Єпископи ніколи не давали духовним поради, як організувати церковні громади, будувати церковні будинки та яким способом виплачувати довги, що тяжіли на деяких церквах. В розмовах захвалювали тільки Росію й робили натиск на те, щоб перетягати якнайбільше "галічан" на православя на те, щоб мали чим чванитись перед Святим синодом у Москві, що роблять брилянтний поступ у Канаді.

Я поважав своїх єпископів, однак через такий стан речей та через перекручування церковної історії, що ніби українці не були в початках християнства в Україні католиками, я став знеохочений. Я бачив, що в церкві знаходиться більше політики, як віри, а це переконувало мене, що православна церква не є правдива, бо розходиться з правдиво християнським завданням.

Через чотирнадцять літ свого побуту в православній церкві був я в оцих парохіях. — Шість літ у Мондері, два роки в Едмонтоні, один рік у Торонті й п'ять літ у Виніпегу, в парохії св. Михаїла, що знаходиться при вулиці Дізраелі. В між часі збудував церкву св. Михаїла в Ендрю, Алта., на місце старої, що там згоріла, бурсу в містечку Мондер, де було двадцять і сім учнів із подальших околиць і видавав у Виніпегу два рази в місяць, упродовж двох літ, часопис

“Буковину”, на вісім сторін (16 x 22) друку.

Коли мене перенесли з Мондери на парохію до Едмонто-ну, моя бурса мусіла впасти тому, що не було кому по мені продовжувати в ній науку. В тім будинку, де була бурса, тепер міститься крамниця мішаних товарів.

ВИСЛОВИ ПРАВОСЛАВНИХ ЄПИСКОПІВ ПРО КАТОЛИЦЬКУ ЦЕРКВУ

Що більше знеохочувався я працювати для православної церкви, то більше складались мимохіть такі умовини, що в них я міг більше пізнати Католицьку Церкву, її правдивість і велич. В мої руки попадали такі книжки і з такими людьми я стрічався та розмовляв із ними, що доводили мене до того розуміння, щоб я до Католицької Церкви більше наближався. Все те переконувало мене, що ласка Божа веде мене на нові шляхи життя. Крім того самі православні єпископи в тісніших кругах говорили про Католицьку Церкву переконливі речі, що Католицька Церква — Христова, велика й впливова, що їй ніхто не може дорівняти.

Прийшло літо 1916 р. Єпископ Олександр Неміловський, що мене особисто любив, відвідував Канаду й був тоді в Алберті; я з ним їздив відвідувати церковні громади. Тоді велась в Європі війна, а російське військо заняло було Галичину й вело за собою російських духовних, що при допомозі війська мали займати греко-католицькі церкви. Разом із військом був у Галичині також граф Олександр Бобринський, що його російський уряд готовив на губернатора Галичини. Ми їхали з єпископом візком із Восток до Пакан, що був віддалений від Востоку двадцять миль на північний захід. День був гарний, сонечко стояло сполудня, візник поганяв коні, візок гуркотів, а ми з єпископом говорили на заднім сідаку про церковні справи, а також про війну й нові границі Європи, що їх мало змінити воєнне положення. Між іншим єпископ сказав переконливо: “Коли брати з точки віри, то римський папа не журиться тим, куди буде начеркнена нова мапа Європи, бо він має своїх вірних у всім світі. Для нього державні кордони є ніщо.”

Говорив також, як то він, будши студентом, учив у шкільні ферії двірські діти в якоїсь старої польської графині на Волині, що була вдовою. В тої графині, казав єпископ, був старенький польський священник, що відправляв у двірській каплиці кожної днини Службу Божу, а стара графиня кожної Служби Божої слухала навколішки й молилась на вервиці. В городі тої пані находивсь нагробок, що в ньому

був похований чоловік тої пані й ще якісь умерлі, — в тім нагробку, в стіні, горіла постійно лямпочка. В роковини смерти того пана, той сам священник перед нагробком правив співану Службу Божу за вмерлих і там мусіла бути вся двірська служба. Казав єпископ, що графиня помагала йому грішми та що спомагала вбогих і заходила до їхніх домів.

Коли так, подумав я, що папа має своїх вірних у всім світі й коли Католицька Церква має таку велику духову силу, що графиня молиться кожної днини навколішки під час служби Божої, то що за сенс перетягати греко-католиків до православної церкви, що не дасть їм такого духовного виховання, як може їм дати Католицька Церква?

Відвідавши Пакан, ми з єпископом переїхали в місцевину Шандро, де була поважна буковинська громада, звідки був вибраний перший раз у Канаді український посол до албертійського парламента, що писався Андрій Шандро. Сюди з нагоди єпископських відвідин зїхалось із округи сім священників, що з ними єпископ мав конференцію. Між іншим єпископ сказав, що має скарги на деяких священників із тих громад, що склались із галичан, що перейшли на православя. Таких громад в Алберті було кілька, а саме в Ворвик, Восток, Чипман, Іст Гейт і інші. Духовні в тих громадах говорили у проповідях, що Пречиста Діва Марія не є непорочна, як учить Католицька Церква, але має первородний гріх на собі так само, як кожна інша людина. Тим духовні хотіли навернених галичан закріпити в православю, що не признає непорочности Пречистої Діви. Галичани, хоч перейшли на православя, на таку науку своїх духовних були обурені й тому писали скарги до єпископа на духовних. Єпископ питання непорочности Пречистої Діви пояснив так: “Не раджу вам ні в буковинських парохіях ані в галицьких допускатись до таких висловів на проповідях, що Пречиста Діва Марія не була непорочна. Український народ дуже шанує Божу Матір, а через те він буде завжди обурений на те, коли душпастир буде говорити, що на Пречистій Діві тяжить первородний гріх. Коли хто з вірних удається особисто до отця за поясненням про порочність, чи непорочність Пречистої, то краще дотичну справу замовчати, або сказати так: “Щоб знати, чи Пречиста Діва є порочно, чи непорочно зачата, то треба вмерти, а потім можна буде бачити, якою справді є Пречиста Діва.”

Розбіжність у навчанні православної й Католицької Церкви про Пречисту Діву я знав дуже добре, та ніколи так прикро мене не вразило, як тепер, коли це питання пояснив єпископ. Слово “замовчати” або дати викрут, що “треба вмерти” й по смерті побачиться, якою дійсно святою є Пречиста Діва, не видержує найменшої критики. Прецінь, по смерті, як учить св. Церква, душа чоловіка в небі не переходить ні-

якої школи, бо там нема шкіл ані пояснень ніхто там подавати не буде про Пречисту Діву, а противно, вже на землі треба про Пречисту Діву бути обученим про найконечніші правди через св. Церкву, що на те й заложена Ісусом, щоб виховувати людей для неба, що до нього призначена кожна людина.

Одне сказав єпископ правильно, а саме те, що український народ дуже почитає Пречисту Діву. Коли так, думав я, то чому відбирати від нього ту глибоку віру в непорочність Пречистої й тим понижувати Пречисту Діву порочністю, що ніби на Ній тяжить первородний гріх, як на кожній людині? Коли Пречиста мала б бути в первороднім грісі, тобто порочно зачата, то як “грішна” могла родити безгрішного Ісуса?

В молитві “Достойно єсть” кажемо, що Пречиста Діва “Пренепорочна”. Так величають у тій молитві Пречисту Діву також православні, не зважаючи на те, що їхня церква не признає непорочности Божої Матері.

Я доглянув на конференції, що той викрут, що єпископ сказав, “що треба вмерти, щоб можна бачити дійсну святість Пречистої Діви”, не були його особисті слова; то була скоріш фальшива наука православної церкви про Пречисту Діву тому, щоб положити різницю між нею, тобто православною, а Католицькою Церквою. В православних календарях нема поміщеного свята непорочности Діви Марії.

Наступного — мабуть 1917 — року митрополит Платон відвідував православних вірних у Канаді й був у Виніпегу, де мав вечерю разом із священниками Манітоби, в залі церкви Пресвятої Тройці, на розі вулиць Манітоби й Мекензія. На вечері був також і я. При вечері Платон між іншим сказав таке: “Латинська мова мертва, її розуміють тільки високо вчені. І дивна річ, що цею мовою Католицька Церква могла обіднати коло себе мало що не весь християнський світ і ніхто з католиків проти тої мови не бунтується. Наша старословянська мова, що нею ми відправляємо Службу Божу, куди більш зрозуміла для наших вірних, як латинська для латинян, та не зважаючи на те, чуємо прикрі нарікання на нашу церковну мову й наші вірні домагаються в церкві народньої мови. З того видно, що католицьке духовенство стоїть духовно високо й уміє пояснити своїм вірним, чому в церкві треба вживати латинської мови, під час коли наше духовенство не вміє пояснити, чому ми вживаємо старословянської мови в нашій церкві.”

Митрополит Платон був визначна особа, не тільки в Америці, але також і в Росії між православними єпископами; його мова про вищість Католицької Церкви сильно вплинула на мене. Від тоді я почав ґрунтовніше студіювати зміст Католицької Церкви й прийшов до висновку, що Католиць-

ка Церква дійсно велика і всесвітня, що мов повітря окружає вся земну кулю. А що деякі греко-католики оставляють Католицьку Церкву й лучаться з православною, чи якою іншою протестантською, то це тому, що не знають дійсного значення Католицької Церкви ні з боку догматичного ні суспільного; у відпавших помічується недотепність, сліпа амбіція, політичні манери й невірство. На таких очевидно булоб нерозумно взоруватися.

МИТРОПОЛИТ АНДРІЙ ШЕПТИЦЬКИЙ І ЙОГО КНИЖКА

В грудні 1910 р. прибув до Канади галицький митрополит Андрій Шептицький із поручення тодішнього папи Пія X., щоб відвідати українських поселенців у новій землі. Він відвідав насамперед канадські уряди, поговорив із ними, що було треба про відносини тутешніх українців, а потім відвідував важніші українські церковні осередки. Був у Монреалі, Торонті, Вінніпегу, Едмонтоні й заїхав аж до Венкувер. Всюди заохочував галичан до віри в Бога Творця, до церкви, до згоди й спільної праці. Як вернувся до Львова, тоді написав там для українців у Канаді книжку п. з. “Канадійским Русинам” (у тих часах загально вживали ще тієї старої назви) й переслав ту книжку до Канади, щоб люди читали її.

Я був уже тоді священником, коли книжка появилась у Канаді. Про ту книжку говорили між собою православні, що “поляк Шептицький написав таку книжку уніятам, що в ній накликає їх до того, щоб ставали в Канаді римо-католиками й французами.”

Здається мені, що така неприємна рецензія не походила від православних духовних, але від прічерів презвітеріанської, методистської, бабтистської й суботницької релігійної секти, що товклися всюди по Канаді в намірі навернення українців до протестанських вір і вони викликали страшну ненависть до Католицької Церкви й усього того, що було звязане з тою Церквою. Кожна річ, хоч би вона була найкраща й свята, як вона походила з католицьких джерел, то мусіла бути ворогами очернена.

В Заставнеччині, звідки я походив, не було найменшої ненависти до Греко-Католицької Церкви. Про греко-католицизм знали в околиці тому, що в Погорилівці й Заставні знаходились греко-католицькі громади, а також тому, що недалеко за Дністром у Галичині жили греко-католики, куди

часто в потребах заходили буковинці; тут, у Канаді, за сильною пропагандою католицьких ворогів, ненависть до Католицької Церкви була неймовірно розвинена. За впливом опінії моїх вірних, ненависть дещо й мене охопила до Греко-Католицької Церкви й книжки Митрополита Шептицького, хоч тої книжки я не бачив і не старався її дістати та перечитати тому, що коли б мої парохіяни довідались про те, що я інтересуюсь “уніятською книжкою”, то до тижня я мусів би, мов птиця, вилетіти з парохії за симпатії до греко-католиків.

Але сталося так, що я ту книжку перечитав. А було це так. — В грудні, 1916 р., покликали мене буковинці до Спирит Риверу, що знаходився кілька сот миль на захід від Едмонтону, щоб похристити їм дітей. Буковинців було там сімнадцять родин і кілька родин із Галичини, що мали спільний цвинтар; тоді, я їм посвятив його, а також і трупарню з бревен на тім цвинтарі. Я мусів там затриматись кілька днів, заки потяг вернеться й поїде знову до Едмонтону. Той час я перебував в Санди Сандула, що походив із села Брідок, що сусідувало з селом Онутом, де я родився й виріс.

Старенький Сандул, побачивши, що я мучуся без ніякого зайняття в його домі, — одного вечора зняв ліхтарню зо стіни коло порога, що там висіла на цвяхові, засвітив, пішов з нею до комори й приніс мені звідти кілька старих календарів, що припали були грубо порохом, а між ними була також книжка митрополита Андрея. Сандул став чемно навколішки коло порога, поздував устами порохи з книжок, щоб були чисті, подав їх мені й сказав услужливо: “Я, панотче, неписьменний, читати не знаю, а ці книжки лишив у мене один чоловік із Галиції, що в мене зимував. Нате Вам ці книжки та й перечитайте їх файно. Та най у мене будуть далі, бо може той чоловік коли до мене знову навернеться, бо я не такий, щоб чуже кому дарувати.”

Дядя Сандул і старенька Сандулиха подались на спочинок до другої кімнати. Я притягнув стіл ближче до ліжка, поставив на цім кінці стола, що коло ліжка, ямпу й потім підложив собі під голову багато подушок. Дрова в ogrівачі тріскали, вітер над хатою гудів, я читав уважно напівсидячи митрополичу книжку, що мала дев'яност і три сторони друку великої вісімки, сині окладинки й була гарно технічно виконана. Пригадую собі, що між іншим я читав там таке:

“Шануйте канадський уряд і повинуйтеся йому, бо він уже ваш уряд. Шануйте й слухайтеся своїх священників і вчителів та молитесь, щоб Господь Бог дав вам вашого єпископа, бо без нього в чужині нічого не вдієте. Жийте згідно з вашими співгромадянами, бо ви разом із ними становите канадську державу, й учіться від них того, що мають най-

кращого, а все те, чим жили ваші батьки, шануйте в цілім значенні того слова. Проходимців, що часто між вами снуються й розбивають вас чужими думками, не слухайте й уникайте їх, бо тільки тоді будете мати силу й значення в новій землі, коли всі разом будете становити одну духовну й культурну цілість.”

А до самотніх робітників, що мали намір вернуться до Рідного Краю, митрополит писав:

“Не тратьте надармо дорогого часу в чужині, завше працюйте, щадіть свої заробітки, набирайте господарського досвіду від розумних канадців і вертайтеся додому з ощадностями та викупіть ту ниву, що заложили чужим, щоб добути гроші на подорож у Канаду, бо ваша рідна нива плаче за вами.”

Я перечитав уважно всю книжку й глибоко призадумався над її змістом. Митрополита я особисто не знав, ні не бачив, тільки чув, що він походив із української шляхти, був високовчений і багатий. Книжка була написана по-щиробатьківськи, легким стилем і дуже приступно. “Файний це поляк”, як говорили про нього православні, подумав я, коли таку гарну науку подає українцям. Я привик був думати, що багаті люди не журяться вбогими, однак прочитавши книжку, побачив, що митрополит Шептицький людина зовсім іншого покрою, за вбогим народом їздить аж до Канади, щоб його побачити й хоч порадою допомогти йому.

Застановившись над змістом дотичної книжки й митрополитом, мені стало соромно за себе самого, чому мої єпископи, Платон і Александер, не напишуть щось подібне православним, що також потребують поради і вказівок. А коли б навіть і написали, подумав я, то напишуть по-російськи, їх мови буковинці не розуміли б і книжка остала б без духовної вартости. Тоді прийшов я до переконання, більш, як коли небудь перед тим, що людей образувати й впливати на них письмом можна тільки на їхній рідній мові. Я набрав також враження, що Католицька Церква мусить бути духовно дуже сильна, коли має таких сильних людей, як галицький митрополит; вона мусіла їх виплекати й надхнути духом милосердного Самарянина.

Думка чоловіка подібна до досвідченого косаря, що що довше косить, то краще пашню кладе на покіс і краще косу заправляє.

Таке було й зо мною в дальшій ході застанови над митрополичою книжкою тої самої ночі. Хмари думок про Католицьку Церкву пересувались у моїй голові і втягали мене в зміст католицького життя. Я припускав, що може бути багато негідних людей у Католицькій Церкві, однак думав про них не як про Церкву, найвищу духовну інституцію, містичне

Христове Тіло, а як про одиниці, що їх не бракує в ніякій організації, а навіть в найкраще вихованій родині.

Роздумуючи далі над Католицькою Церквою через читання дотичної книжки — в кожній особі Святішого Отця, папи римського, я бачив дійсного Христового Намісника, що не підлягає впливам монархів і різних політикерів, як російський Святий Синод, або як це діється в протестантських релігіях, де правлять сектою явно й позакулісово, хто тільки хоче.

З папою йнакше. Він чує за собою Христовий заповіт, даний св. Петрові: “Паси Мої вівці”, що його й він перейняв у спадщині по св. Петрі. Це робить папу сильним — і непохитним у керуванні Церквою.

Христовий приказ, даний св. Петрові, знають також добрі, свідомі католики й тому мають сильний ґрунт до віри в провід Христового Намісника. Знають також, що тільки св. Петрові Ісус Христос передав ключі небесного царства, коли сказав:

“Що звяжеш на землі, буде звязане на небі, а що розвяжеш на землі, буде розвязане на небі.” (Мат. 16: 19).

Знають також, що тільки св. Петрові Ісус Христос сказав три рази: “Паси Мої вівці”, й це тоді, коли воскрес із мертвих, коли вже не могло бути найменшого сумніву, що Він є Божим Сином (Іван. 21: 15-17). Католики знають, що тричі сказав Ісус Христос наче тому, щоб Його приказ і наставлення, Його волю св. апостоли добре зрозуміли, а так і всі ми, що віруємо в Ісуса, не мали в тім наставленні ніякого сумніву.

Над наставленням Ісуса Христа я застановився ґрунтовно й запитував самого себе, чому православна церква, що її я любив і був їй вірний, дотичне наставлення оминає й ніколи про нього не говорить своїм вірним. Тому поступає так, подумав я, щоб положити різницю між своїм і католицьким навчанням — значить поступає так через своє партійництво, а через те Христові слова зістають нею зневажені, чого Церква, як що вона правдива, не може робити. Коли так, то тяжким гріхом було б, щоб через православне політикерство я мав зневажати свого такого любого Спасителя Ісуса Христа, що був замучений за людські й мої гріхи.

Наслідство св. Петра, думав я, робить папу повноправним у керуванні Церквою, дійсним приматом і непомильним у справах віри, чого не можуть мати ніякі православні єпископи й протестантські суперінтенденти.

Далі прийшов я до того висновку, що уряд Католицької Церкви являється найвищим і найважливішим у всім світі й стоїть понад усякі інші уряди тому, що заложений самим Ісусом Христом. Хіба такі люди не можуть йому підчинятись,

поважати його й слухати, що не хочуть, чи не можуть зрозуміти Христового наставлення.

Того вечора настав у мене душевний перелім і нахил у сторону Католицької Церкви, що поволі, але постійно дозрівав у мені й видосконалювався.

ОДНЕ СТАДО Й ОДИН ПАСТИР

Я щасливо вернувся зо Спирит Риверу до Едмонтону, але думки про це, чи православна церква, що в ній я був священником, правдива, чи ні, чи може правдива католицька, постійно непокоїли мене, шарпали й поривали наче осінній вітер пожовке листя на деревині. До того часу я часто читав Біблію, навіть можу сказати, що зміст Біблії я знав досить добре — з того часу, як я перечитав митрополичу книжку, я почав читати Біблію ще частіш, і оця св. книга стала в мене настільною. Я був певний, що Біблію читають християни всіх релігійних сект і був певний також, що не всі релігійні групи вірно розуміють зміст Біблії. Крім того я був певний, що в сектантських Бібліях у багатьох місцях тексти поперекручовані на їхній спосіб, а навіть бракує їм деяких книг.

В розгоні думок над справами віри, я доходив до того, що взоруватись на православних богословах було б неоправданим, а навіть безкорисним тому, що православя не має в собі цілоти й розбите на кільканадцять окремих релігійних груп — на грецьке, російське, румунське, себське, сирійське, болгарське й багато інших. Православні церкви різняться між собою також догмою; одні, наприклад, мають апостольське наслідство, інші не мають його, як ось церква митрополита Василя Липківського й автокефальна в Канаді й Злучених Державах; одні вживають св. мира при хрищенні дітей, інші ні; одним святить миро патріярх, в інших духовні самі святять собі миро; одні сповідають людей поодинокі, інші мають загальну сповідь тобто сповідають усіх вірних разом.

Коли православя різниться так сильно між собою, то певне йому бракує чогось у самім змісті віри, бо зрозуміло, що коли б була духовна цілість і одність, всі православні групи визнавали б одну догму й мали б одну управу. А тому, що різняться між собою догмою й управою, одні на одних нападають, перетягають вірних явно й підступно, з одної групи до другої.

Роздумавши все те я прийшов до такого висновку, що католицькі богослови стоять ціле небо вище від православних, а через те на них можна зовсім певне взоруватись тому, що в них бачимо духовну цілість, одну догму й церковну управу. В Католицькій Церкві знаходяться тільки обрядові різниці, а не догматичні, а також і один провід, тому не бачимо ніде, щоб католики з католиками процесувались за посідання церковних будинків, або за єпископські впливи й округи, як це було в православних у Злучених Державах, де православний еп. Адам Филиповський процесувався за катедру св. Николая в Нью Йорку з митрополитом Платоном і від нього ту катедру випроцесував. Потім Платон відпроцесував ту саму катедру від Филиповського, а вкінці еп. Іван Кедровський судом відібрав ту саму катедру від Платона для себе. Процеси відбулись між 1921-1925 р. і потрясли були всім Нью Йорком. Через ті процеси вірні стали поділені на окремі групи, мусіли витрачувати на судові процеси великі гроші й перед американцями принесли в чужині православним москвофілам велику неславу. Подібне діялось також у Вінніпегу за посідання автокефального “собору”, а також і в інших містах.

В Католицькій Церкві є так, що хто відпав від неї, той тим самим перестав бути католиком і вже не пробує основувати якоїсь іншої “католицької церкви”, під час коли в православній церкві люди відпадають від православ'я й у той сам час закладають собі іншого роду православ'я, а таким чином творять православ'я в православ'ю, або схизму в схизмі, чим спричиняють між православними щораз більше замішання.

Понад усе те, що я сказав перше, в мене головна була наука Ісуса Христа, Його наставлення й воля. В найтяжчих часах туземного життя тоді, коли Ісус Христос мав іти на муку, Він молився до Бога Творця:

“Нехай усі будуть одне... як Ти, Отче, в Мені і Я в Тобі... Щоб були одне, як і Ми є одне...” (Ів. 17: 21-23).
а також:

“І буде одне стадо й один пастир.” (Ів. 10: 16).

Цєю наукою Ісуса Христа не можна нехтувати ні перекручувати її на інше значення, бо ясно зо слів Ісуса, що Йому ходить про те, щоб було одне стадо й один пастир та щоб усі люди через віру в Нього мали тісний зв'язок між собою, любов і згоду та один духовний і непохитний центр.

Однак православні не зважають на таку виразну науку Ісуса Христа. А проти Католицької Церкви, що цю Христову науку вповні захоче й хоче надхнути нею всі народи світа, навіть у найдалших землях і створити з них одне стадо з одним пастирем, сильно виступають.

Коли я розважив це, мені лишалось до вибору: або піти за наукою Ісуса Христа й стати членом Католицької Церкви, або виступити з православної церкви, зкинути з себе священницьку одягу й зайнятись якоюсь іншою працею.

Що народи різняться культурами, звичаями, політикою, мовою, то це не значить, що мусять різнитись також вірою й церковним проводом; віра в них повинна бути одна й стояти понад усякі дочасні різниці, бо віра — **Божа справа**.

В Католицькій Церкві знаходяться різні народи, з особливими мовами, культурами й політикою, а проте в них віра й управа одна: їх усіх очолоє папа своїм станом і догмою.

Коли греко-католик поїде до Парижа, там він має свою церкву, до Лондону, Відня, Берліну, Вашингтону й у найдаальші кінці світа, він там знайде свою церкву, хоч і в іншому обряді. Там знайде людей, що мають таку саму віру, як він... А коли подорожує світом, то кому б він не сказав, що він католик, то всі відразу розуміють, яка його віра, хто його голова церкви й де знаходиться центр його церкви; він усюди знайде симпатиків. Цього однак не може сподіватись православний, чи який інший релігійний сектант. Католицька універсальність переконувала мене, що Католицька Церква й під цим оглядом стоїть ціле небо вище від православної, чи протестантської.

Я чув не раз такі закиди, що коли католики мають тусаму віру й управу, то чому буває таке, що воюють одні проти одних у кривавих війнах і одні одним кривди роблять, як нпр. поляки українцям. Такі балачки були правдиві, та це не переконувало мене, що Католицька Церква через це не є ліпша від православної, чи якої іншої релігійної секти, тому, що я був свідомий того, що православні народи й протестанські також воюють проти себе й одні одним роблять кривду. Це справа зовсім іншого характеру. Сам Син Божий мав між своїми апостолами Юду Іскаріота, що не мав доброго духа, а також у найкраще вихованій родині буває часом таке, що рідні брати б'ються за межу на ниві. Такий стан речей не є вже аж такий безнадійний, щоб народи не могли становити одного стада з одним пастирем у справах Христової віри.

Тільки тоді, як усі народи були б перейняті повнотою Христової віри й слухали б гелосу Христового Намісника та не підпадали під впливи невихованих релігійно осібників і груп, можна б ставити питання, чому католики воюють між собою. Та й тоді не Католицька Церква вела б війну, а тільки католики одної чи другої держави, що за свою участь у війні можуть бути не раз зовсім оправдані.

СПРАВА ЧИСТИЛИЩА

В задумі про перехід до Католицької Церкви я мусів основно застановитись над чистилищем, що в нього вірить Католицька Церква. Православна церква в чистилище не вірить, однак молиться за вмерлих, а вірні жертвують Служби Божі, парастаси, панахиди й дають милостиню убогим за вмерлих так само, як це роблять католики. Це для мене була так важлива справа, що я мусів докладно пізнати, яка є про цю річ наука одної й другої Церкви.

Православна церква, як про це я сказав, молиться за вмерлих, однак усіх умерлих ставить в одну лінію й не пояснює, за котрі душі треба молитись, а за котрі не треба. В неї дотична наука остає мов недоорана нива й через це багато православних не вірять у молитви за вмерлих, а духовні часто правлять похорони над самовбійниками й хоронять таких, що ніколи не сповідалися, не причащалися й не вчашали до церкви. Православні моляться за вмерлих більш із любови до небіщиків і традиції, бо так робили їхні батьки, як із опертя на науку Ісуса Христа. Духовні мало коли накликають вірних до молитви за вмерлих і якщоб не деякий зарібок, що звязаний із відправами за вмерлих, — культ із часом мусів би зникнути. Ось що розказують буковинці в Кисилево, що знаходиться десять миль на захід від пошти Ендрю, Алта. —

“Одного року, на св. Дмитра, відвідував нашу церкву єпископ Тихон із Нью Йорку й говорив із амбони між іншим, щоб ми не давали вбогим милостині за вмерлих. Це нас дуже обурило, бо в Буковині ми завжди давали вбогим за вмерлих їду, а навіть одягу.” Тихон, це той самий, що опісля, як вернувся з Америки до Росії, був російським патріярхом, що його більшовики замучили в тюрмі за те, що виступав проти грабунку церков. Громада з дивом прийняла таку проповідь, а священник Яків Корчинський, що був у тій громаді душпастирем, тільки з великим трудом утихомирив людей, сказавши, що Тихон нехотячи висловився проти милостині за вмерлих.

Католицька Церква в справі молитов за вмерлих поступає річево; в неї культ молитись за вмерлих і жертвувати Служби Божі — окрема студія, що на неї звертає осібну увагу.

НАУКА ПРО СВ. ДУХА і Катехизм Шпіраго

Православна й Католицька Церква рівночасно вчать про Святу Тройцю, що Вона єдиносущна й нероздільна та що кожна Особа, цебто Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий, всі три собі рівні. А розходиться в тім, що православна каже, що Святий Дух походить тільки від Отця, а Католицька Церква навчає, що від Отця й Сина.

Одного разу запитаний мною Єпископ Олександр, що про нього я вже згадував, як правдиво треба розуміти науку Ісуса Христа про походження св. Духа — так, як учить православна церква, чи так, як подає католицька, єпископ не давав ніякої відповіді, не зважавши на те, що він мене особисто любив і був дуже говіркий. Із того я зрозумів, що єпископ не хотів ганити православної церкви, але не хотів також признати непомильності Католицькій Церкві.

В дальших розважаннях над різницями науки, що подає Католицька й православна церква, я мусів перестудіювати уважно катехизми обох церков на те, щоб загально зрівноважити духовну вартість одної й другої церкви, виображену в катехизмах.

Не знаю певне, хто зложив катехизм православної церкви, однак я чув між духовними, що православний катехизм мав уложити в XVI столітті московський патріярх Філярет, що був батьком російського царя Михайла Теодоровича. Катехизм має понад триста сторін друку великої вісімки в одній книзі.

Католицький катехизм, званий „Католицький Народний Катехизм” Шпіраго, чотири рази такий великий, як православний, в трьох томах. Поясненнями справи віри обидва катехизми дуже різняться між собою. Різниці між обома катехизмами не подаю, бо це була б велика студія. Згадаю тільки й виразно підкреслюю, що катехизм Шпіраго, це одна з найрозумніших книг у всім світі. В цій книзі зложений мозок найкращих богословів, що їх мав людський рід. Катехизм Шпіраго вичерпує аж до дна всі життєві питання оперті на св. Письмі; погляди й вислови Отців Церкви й святих мужів, що їх видала Христова Церква від самих початків християнства аж до наших часів. В книзі знайде поради для себе навіть та католицька жінка, що доля судила мати мужа атеїста. Катехизм іде так далеко, що дає поради як закладати цвинтарі та як ховати вмерлих. Я радив би кожному безбожникові прочитати катехизм Шпіраго. Кожний знайде в нім для себе поуку й потіху, оперту не тільки на св. Письмі, але також на розумі.

В православнім катехизмі між іншим, знаходиться така нерічевість, що ніби то православна церква універсальна, всесвітня, але кожний, що вміє хоч трохи думати, переконається, що так

не є, бо до православія належать тільки греки, болгари, росіяни, румуни, українці й деякі, не більш, ніж десять націй, а всіх націй на світі з окремою мовою, культурою й звичаями буде мало що не тисячка. Отже на якій основі можна говорити про універсальність православної церкви?

Універсальність православна церква проповідує в своїм катехизмі тому, щоб у цій точці зрівнатись з Католицькою Церквою, що в дійсности являється універсальною, всесвітньою, бо має вірних на всіх континентах й островах, працює між найбільш культурними і найменш розвиненими народами й наче повітря оточує всю земну кулю.

ПЕРШИЙ ЗВ'ЯЗОК ІЗ УКРАЇНЦЯМИ КАТОЛИКАМИ

Коли я через Божу ласку дістав католицьке переконання й постановив перейти до Католицької Церкви, насувались думки, чи знайду я щирих приятелів між католиками, чи може їх там не зможу знайти, щоб почуватись серед них задоволено. Такі думки впливали з тої обставини, що православні, ведені ненавистю до українців католиків, були тої думки, що греко-католики, то якісь такі люди, що з ними жити трудно; півполяки, що дуже мало надаються до приятелювання, завжди тягнуть до поляків і скоріш із поляками симпатизують, а також, що в греко-католиків щирости й річевости трудно дошукатись тому, що кожную справу якомось та переручують, щоб усе на їхнє виходило. В такі хибні думки про греко-католиків я не вірив у повнім зміслі того слова, та все таки, будши вихований серед православних, я думав деколи, що може це й правда, що думають і говорять між собою православні про греко-католиків, але і цей фальшивий погляд поволі набирив у відношенні до греко-католиків властивого значення й звільнив мене від сумнівів про щирість і добродушність греко-католиків.

Я позбувся фальшивого погляду про греко-католиків із початком 1918 р. Того року перенесено мене з Мондери до Торонта на парохію в тім часі, коли саме люди слабували на пошесті інфлюенци, що її, як говорили, занесли до Канади вояки з Європи по першій світовій війні. А було це так:

Відвідавши в шпиталі св. Михайла, що належав до римокатоликів, одного свого парохіянина, я побачив через відхилені двері єпископа Н. Будку, що у кімнаті лежав хворий у ліжку. До того часу з єпископом я особисто не стрічався, тільки знав його з лиця, бо бачив кілька разів на вулиці в Вінніпегу. Я зайшов до хворого єпископа й поздоровив чемно. Єпископ виглядав

знеможлиий і зажурений, із западистими лицями. Я сів коло нього в крісло. Єпископ був радий того, що я відвідав його і питав мене, чи я здоровий та чи добре мені поводитьсь в Торонті. Я сказав, що поводитьсь мені, добре, тільки прикрість маю через те, що маю багато праці, бо мушу відвідувати хворих у домах і шпиталях та й наражуватись самому на інфлюенцу, що її можна набратись від хворих. Єпископ вислухав уважно, а потім сказав лагідно. —

“Те, що отець говорять, це правда, однак священник не має нарікати на тяжку працю ні боятись заразливої недуги; він подібно, як Ісус Христос, має вмерти за людей. Я, також, сказав єпископ, набрався інфлюенци, відвідуючи хворих у Торонті, хоч прибув я сюди з Вінніпегу тільки для візитації вірних і виголосити їм проповідь в церкві, але побачивши, що наш парох перетяжений працею, я мусів йому помагати відвідуванням хворих по домах і нести їм останню поміч у Найсвятіших Тайнах.”

Мова єпископа мені подобалась, подібно, як книжка Шептицького. Вертаючись додому, думав про Католицьку Церкву прихильно й прийшов до висновку, що католицькі єпископи щирі й дбайливі люди; наколи вони такі, то певне такі мусять бути також їхні священники, — зможу отже знайти серед них щирих приятелів, бо приятель, думав я, є там, де є щирість, а щирість там, де близькі й сердечні почування.

З Торонта був я перенесений до Вінніпегу під весну 1919 р. до церкви св. Михаїла, що знаходилася при вулиці Дізраїля, про що я вже згадував. Там я служив громаді коло шість літ. Тої весни був великий робітничий страйк у Вінніпегу. До робітників умішались повернувші вояки з першої світової війни й большевики, а через те страйк прийняв широкі розміри. Страйкарі ухвалювали некорисні резолюції для чужинців, а тим самим і для українців, що їх у Вінніпегу було поважне число. Деякі клявзулі в резолюціях були просто жахливі й нелюдські, ось як те, щоб від чужинців забрати їхні дома, готівку з банку і вигнати з міста. Були навіть деякі напади розюшеної товпи на приватні українські дома і інституції, та тільки завдяки розумному урядові міста Вінніпегу вдалося здержати дальші напади.

Це діялось на моїх очах. Тоді я ще раз переконався, що українці в Канаді мусять поводитись так, щоб не розбивати себе на ворожі групи, бо інакше відчують дуже погано своє розбиття, не зможуть мати відповідних впливів на оточення й співгромадян Канади, а будуть наче ті непотрібні тріски, що їх господар ногою відштовхує від порога своєї хати. Напад товпи на українців також переконав мене, щоб покинути православ'я й злучитись із греко-католиками та дати добрий приклад тим особам і групам, що не доцінювали культурної, релігійної й суспільної цілості.

ЧАСОПИС “БУКОВИНА”

Зараз по першій світовій війні, коли в Росії упав царизм, вдаривши в самі основи церкви, захиталась православна церква також в Америці й Канаді. Василь Свистун при допомозі “Українського Голосу”, що виходив у Вінніпегу, й кількох одиниць кинувся тоді організувати свою церкву, доказуючи, що такої церкви треба тому, що вона виборез Канади українську самостійну державу в Європі.

Саме тоді кинувся також організувати “Карпаторуську” церкву православний духовний Адам Филиповський, парох із Вінніпегу, готуючись на єпископа в Канаді. — Він говорив, що його церква створить в Європі одну неділиму Росію, а по українцях і сліду не остане.

Тереном агітації обидвох організаторів були в першу чергу буковинські парохії, а при них шарпали також греко-католицькі, щоб мати більш людей за собою. Сварки за справи віри охопили всіх українців в Канаді, що викликали судові процеси за церковні будинки, бо громади деяких парохій поділились на дві групи, а саме на таких, що хотіли в громаді спокою і остати при такій вірі, що в ній були до того часу, і на таких, що хотіли бути при нових вірах Свистуна й Филиповського. Агітація обидвох мала деякі успіхи. З того часу появилися в Канаді дві нові організації, тобто українська Православна Церква, звана свистунівською, від імени її основника, що не мала апостольського наслідства, подібно, як церква англіканська, баптистська, методистська й інші протестантські угруповання, й друга, “Карпаторуська”, що її дотого часу не було в усім світі, бо доти не чувано про якийсь “карпаторуський” нарід серед українців.

Я слідив за обидвома рухами дуже пильно й набрав враження, що православя в своїм нутрі є так згангроване й нестійне, що хтонебудь може оснувати “православя” в православю й йому може удатись організація з додатками його власної “догми”, або може усунути відому до цього часу догму в церкві.

Дивно було мені, чому то не брали в оборону православної цілоти в Канаді православні патріярхи — ерусалимський, александрійський, антиохійський, або царгородський, що називає себе “вселенським патріярхом”, — це є патріярхом усього світу. Ніхто з них не написав послання до православних у Канаді, не остеріг перед духовним розбиттям і сваркою ні не прислав свого представника до Канади, щоб опамятав розсварених і вгамувати обох організаторів нових вір. Показалось, що патріярхи є патріярхами тільки на папері, без впливів на православних вірних, та що дуже слабкі й нечисленні ті їхні “патріярхати”.

Ще більш дивними показалися кличі організаторів нових церков. Свистун голосив, що коли буде зорганізована його цер-

ква в Канаді, то вона негайно засукає рукави до політичної праці й доведе до того, що повстане самостійна українська держава в Європі, хоч історія засвідчає, що українська самостійність на рідних землях упала в XIII столітті, саме тоді, коли в Україні була православна церква, та проте врятувати самостійности не могла.

Не менш дивним виглядали гасла А. Филиповського. Він пояснював, що його “карпаторуська церква” причиниться до того, що повстане одна неділима Росія від гір карпатських до уральських і Камчатки. Хоч такого народу, як “Карпатороси”, не було й нема ніде на світі, проте були люди москвофільського настрою, що повірили цим словам, особливо в Алберті й пішли за Филиповським. Я набрав тоді переконання, що ті українці, що пішли за обидвома організаторами й повірили їхнім обіцянкам, не брали справи критично й льогічно. Люди, що покинули свою церкву, стають м'яккі, мов віск, що з нього різьбар виминає пальцями, яку захоче фігуру, — з того самого во-ску може зробити песика і котика. Коли нові секти зістали по-організовані, свистунівці не говорили більш про це, що їхня церква створить незалежну українську державу в Європі, ні-одноразу Филиповського не згадували, що їхня церква з Канади створить в Європі неділиму Росію.

Серед такого релігійного хаосу, що його не переживав тут ніколи український нарід, я піднявся видавати часопис “Буковину”, щоб таким шляхом пояснити буковинцям деякі релігійні й народні справи та остерегти їх перед релігійним розбиттям, що доводило їх до релігійної знеохоти, а навіть до втрати віри в Бога Творця.

„Буковини” вийшло тридцять і три числі. Тоді буковинці в Канаді стояли найвище, бо мали свій часопис, що боронив їхню цілість і виступав у їхнім імені. “Буковина” була перша, що проломила москвофільську стіну в православній російській цркві, що не признавала фонетичного правопису й українства. Якщо після мене був би хтось видавав далі “Буковину”, чи інший подібний часопис, москвофільство у Канаді було б до цього часу зовсім загинуло.

ДЕЩО З ХАРАКТЕРИСТИКИ ГРЕКО-КАТОЛИКІВ І ПРАВОСЛАВНИХ

Знайшовшись серед греко-католиків, відразу завважив я, що греко-католики спокійніші чим православні, побожніші і уступчиві. Я застановлявся над тим ґрунтовно, щоби знати, звідки походять ті різниці й прийшов до заключення, що вони походять з церковного виховання й деяких бічних обставин, які зливаються разом з церквою. Подаю деякі з них. Ось вони.—

(1) Православні часово рухливі і вперті на початках є тому, що їх менше чим греко-католиків, добувають отже всіх своїх зусиль, щоб не завстидати себе й дорівнати греко-католикам.

(2) Православних учать ненависти до греко-католиків, а ненависть викликає часовий розмах і акцію. Кинули їм клич, що ніби “хто не православний, той не українець”, клич стався для них неначе догмою, дає їм охоту й охоту й завзяття до боротьби з католиками, а тим самим зробив їх рухливими і впертими й тому менше число православних в Канаді деколи відбирали в кількох місцях церковні будинки для себе від більшого числа греко-католиків.

(3) Менша ватага йде скорше вперед, чим велика, так і схизматики, маючи менший загін, можуть скорше його виорати, але і кіп менше мають на малій ниві і ніколи не похваляться великими стогами збіжжа на своїм гумні.

Греко-католиків Церква не учить ненависти до свистунівців і інших незеднаних, але противно, учить толерувати й молитись за їх злуку з католицькою Церквою, щоб було одно стадо й один Пастир. Толеранція до некатоликів, робить греко-католиків лагідними й уступчивими. За пятьдесят літ побуту Українців у Канаді, не занотовано ані одного такого випадку, щоб греко-католики забрали у своє посідання православну церкву, або, щоб зробили якесь забурення в православній громаді.

Поступ греко-католиків повільний і спокійний тому, що оснований на науці Ісуса Христа. Релігійне виховання греко-католиків витворило в них потенціяльну силу, яку в потребі можна добути для хісна суспільности. Приміром між роками 1926 і 1938 коли було найбільше безробіття в Канаді, збудували вони много католицьких інституцій, як приміром: два шпиталі, в Мондер, і Велингдон в Алберті, і чотири церкви у Вінніпегу, — церкву св. Покрови, Пресв. Родини, св. Духа, і св. Андрея.

Свистунівці рухливі, буйні і горячкуваті, без потенціяльної сили, подібні до солом'яного вогню, який скоро горить і скоро погасає. Досвід показує, що вони багато слабші тепер, як були двацять літ тому у своїх початках. І другі православні групи слабші тепер, як були у своїх початках.

Православні нетолерантні не тільки до греко-католиків, але й до себе самих, тому вони в Канаді розбиті на пять різних

православій, що мають окремі уряди, і різняться між собою догмами, про що я вже згадував і так занечистили українську ниву в Канаді, як ніхто другий. Коли говоримо про православних, то в дійсності не знаємо, про котру групу, — Свистунівську, Жуківську, чи котру другу. Вони не подбали навіть про те, щоб кожна група вишукала для себе питому назву, щоб у зворотах мови можна знати, про котру групу говориться. Вони об'єднані тільки спільною назвою “православних”, подібно як протестанти, однак протестанти стоять вище, бо крім спільної назви “протестантизму” мають свої питомі назви, прим., Баптисти, Методисти, Пресвитеряни і інші. У зворотах мови про протестантів знаємо, про яких говоримо. Православ'я засвідчило саме про себе, що воно не надається на те, щоб могло створити зо себе велику й сильну організацію. Приміром у Вінніпегу знаходиться чотири православних громади, однак тому, що не мають лучности в науці, вихованні й адміністрації, не всілі мати спільного цвинтаря, що конечний для них всіх; ховають своїх померших на різних чужих цвинтарях. Робили серйозні заходи в тій справі, однак успіху не було тому, що православ'я має підложу хаосу, а хаос все робить хаос. Православ'я перед батьками Канади й розумними організаторами нема чим похвалитися.

ПОБОЖНІСТЬ І МОРАЛЬНІСТЬ

Побожність і моральність у греко-католиків без порівняння більша чим у православних. Терпимість греко-католиків до православних, свідчить про греко-католицьку вищість. Ніде в Канаді греко-католики не нападали на православних, воліли вступитись їм з дороги, як заходити з ними в клопоти. Ніколи з проповідниці не обіщовано вірним того, чого церква не могла їм дати, прим., незалежної Української держави в Європі, як це обіщували православним їх духовні з амвону.

Про вищу побожність греко-католиків може посвідчити налучше Вінніпег. Греко-католицькі церкви повні людей на Службі Божій у неділю, а також поважне число вірних приходить на вечірню. Церковні будинки православних менші від католицьких, світять напів пусткою в неділю на Службі Божій, — на вечірнях майже нема нікого в церкві крім духовного, дяка і паламара, що розмикає церкву і світить свічки. А треба знати, що впливи большевиків і безбожників у Вінніпегу ті самі на греко-католиків і православних. В православних більше політики як віри.

За чотирнадцять літ, як я був священиком у православній

церкві, не було там ні одного такого випадку, щоб ціла родина в річницю смерті свого батька була в церкві, приступала до сповіди і св. Причастя й святкувала той день. У греко-католиків буває часто так, що ціла родина в річницю смерті свого батька чи мами, буває в церкві на Службі Божій, сповідається, приступає до св. Причастя і святкує той день. Таке я бачив навіть у містах, де час дуже дорогий і тяжко випроситись від праці у фабриці.

За вищу греко-католицьку побожність промовляє також те, що багато благородних дівчат, вступає до закону в монастир, де в побожності, відрікшись світа і його приман, працюють для Бога й Українського народу, без ніякої нагороди, тільки за скромну їду і чорну рясу.

Що в православнім середовищі не знайшлисяб такі дівчата, що хотіли б відречися світа й бути монахинями, про те я не сумніваюся. Через брак побожності не чув я ніколи, щоб у православних кругах говорено про заложення дівочих монастирів і сиротинців, якими можуть завідувати найлучше монахині. Релігійний рівень і побожність у православних, я досвідчив, стоїть не вище чим у протестантів, а в деякім значінню, стоїть навіть нижше

ЦЕРКОВНІ ОБРЯДИ

Обряди греко-католицькі не даються порівнати з православними. Благальна молитва, виставлення Найсвятіших Тайн на престолах в перші неділі місяця і великі свята, молебні до Пречистої Діви Марії, маївки, в місяцю маю, то що, все це збагатило греко-католицький обряд і зробило його незрівнаним.

Православні не мають у своїм церковнім обряді "Благальних молитов" і маєвих богослужень, на ці святощі накидаються і відстрашують від них, як тільки можуть, греко-католиків, називаючи їх "польськими". Однак дотичні обряди дуже підносять духа, скріпляють неабияк віру в серцях людей. У православних монотонність у відправах дуже понура і вони нічим не відзначають свого богослуження у великі свята і в перші неділі місяця.

ПРАЦЬОВИТІСТЬ СВЯЩЕНИКІВ

Греко-католицький священник без порівнання далеко більше працює, як православний, не тільки у церкві, але й поза церквою. Греко-католицький править Службу Божу що днини. Час-

то відвідує хорих у шпиталях і приватних домах. У великі свята і в неділю править нераз дві Службі Божі і говорить дві проповіді. Цілий місяць май кожного вечера править маєве богослуження, маївки, в честь Матери Божої і проповідає. У великий піст, править Хресну Дорогу, що зображає Страдання Христові. Всего цього православний не робить. Крім духовної запопадливости, майже небуло такої інституції, будови, церкви, народного Дому, Читальні, Рідної Школи, тощо, щоб греко-католицький священник не приложив до неї своїх рук і не дав грошевої жертви.

У великий піст, греко-католицький священник, кожного вечера сидить до пізна у сповідальниці, слухає сповідей своїх вірних. Православному переведення сповідей у пості цілком лекше приходить. Він за два вечері пересповідає всіх своїх вірних. Щоб і таку працю скоротити, то заводять загальну сповідь. Таку сповідь завів у себе духовний Петро Маєвський у Вінніпегу. Люди клякнуть, він прочитає їм якусь молитву, а потім запричастить людей. Все те він доконає лише за кілька мінут.

ДЕШЕВИЙ ПАТРІОТИЗМ

Греко-католицький священник не побивається за гонорами й небажає собі того, щоб уважали його патріотом, — він мовчки працює для слави Бога і хісна українців. А коли самі люди окличуть його патріотом, то це признання, він дістає за дуже утяжливу працю.

Православний духовний стає великим патріотом дуже скоро і легким способом. Приміром, запитає його хтось з його вірних “Чому отець не правлять Благальної молитви в неділю вечером, як католицькі священники?” Він відповідає:—

“Не правлю тому, бо така молитва — то польська відправа.” Отже одним реченням, звільнить себе від заняття і патріотом стане. Оба не знають, духовний і парохіянин, що суплікація, то не є польська відправа, а Божа, яку правлять католицькі священники в цілім світі для всіх народів.

Православний духовний дістає титул великого патріота також тому, що затягне судовий процес за греко-католицьку церкву, щоб відобрати її від греко-католиків. Він може не ви-процесувати церкви, однак вірні уважають його за великого патріота тому, що легким способом старався дістати чужу церкву для себе і своїх парохіян.

ГРЕКО-КАТОЛИКИ НА БУКОВИНІ

Що для буковинців греко-католицька Церква не була чужою, вказують понищі факти:

Поважніші греко-католицькі громади знаходяться в Чернівцях, Содагурі, Погорилівці, Кимполунгу, Сереті, Радівцях і інших селах, містах і містечках. Ті громади існують уже кілька сот літ; започаткували їх робітники з Галичини, що до них постійно прилучуються буковинці, бо бачать, що греко-католицькі священники щирі, запопадливі в працях і добре виховують для Бога Творця своїх вірних. Др. Смаль Стоцький, Єротей Пігуляк, провідники буковинців, греко-католики. Поет Юрій Федькович і Ольга Кобилянська, велика українська письменниця наших часів, виводять свій родовід із католицької Галичини.

Перед другою світовою війною Апостольська Столиця поробила була заходи в уряді в Букарешті, в справі оснування в Заставні греко-католицького єпископату, духовного семінаря й монастиря Сестер Служебниць, та тільки через війну ті заходи не увінчались успіхом.

БУКОВИНЦІ ГРЕКО-КАТОЛИКИ В КАНАДІ

В Канаді також лучаться православні буковинці поволі, та постійно з греко-католицькою Церквою. По зрілій застанові злучився з тою церквою Впр. о. канонік П. Божик і кільканадцять буковинських родин у Ватерфорті, Онторіо, що спільно з галичанами становлять там церковну громаду, що їх обслугує Всеч. о. Ізидор Борецький. Крім того в кожній греко-католицькій громаді знаходяться по одній або більше родин православних буковинців, або самітні одиниці.

УКРАЇНЦІ В КАНАДІ

Кожному українцеві, що думає суспільно, відомо, що всім українцям у Канаді потрібна духовна цілість, коли хочемо бути сильним і впливовим народом у новій землі та мати відпорність на нашу загладу, що грозить нам всім. Сама назва "українець" — "українці", не спасе нашого народу серед вищої місцевої культури, численних і багатших народів, що нас оточують і управляють краєм, як не буде духовної цілості всіх українців. Українські вишивані взорами сорочки на дівчатах і широкі сині шаравари на хлопцях, що виступають на

сцені в залах, танки, присюди і пісні, що на них мов на самого Бога звертають особливу увагу деякі часописи, та палкі промови деяких провідників на річницях не зроблять такої роботи, що робить сильно зорганізована церква, що тісно вяже з собою українця від народження аж до гробової дошки.

Буковинці в Канаді, як уже про них сказано, розбиті на п'ять православних груп і кожна група слаба й не впливова. Це розбиття, їхній консерватизм, тугість і цілість цілком їх заломало й нема вигляду на те, що вони зможуть колись злучитись усі разом.

Серед усіх тих православних груп видніє Греко-Католицька Церква й має більш вірних, як усі ті групи разом; має двох єпископів, вишколене духовенство, Сестер Служебниць, відповідну пресу, школи, організації й понад триста церков. Організація звертає на себе увагу, що вона поважна й розумно накреслена. Цього однак не можна сказати про буковинців, а через це вони повинні масово лучитись разом із Греко-Католицькою Церквою, щоб не загинути духово й культурно в малих і невідповідних групах.

Коли говоримо про буковинців у Канаді, то розуміємо, що вони мають свою традицію, що її вони люблять і не так легко їм зректись її; мають свою православну віру, що її також люблять. Але розуміємо також, що життя стоїть понад традицію, і так як малі річки лучаться разом із великими ріками й океанами, так повинні зробити й буковинці.

Буковинці не повинні забувати того, що їхні предки були колись у католицькій вірі, а це також їхня традиція. Злучившись разом із Греко-Католицькою Церквою в Канаді буковинці нічого не утратять із усього того, в що тепер вірять, тільки доповнять свою віру, будуть належати до одного стада з одним Пасирем, як цього домагається сам Ісус Христос, і будуть у тій вірі, що її визнавав найбілький український володар св. Володимир.

УКРАЇНСЬКА САМОВИСТАРЧАЛЬНІСТЬ (Обсервації по наверненню)

Я досвідчив, що Українці в Канаді мусять бути самовистарчальними, коли хочуть остати таким самим народом, якими їх сотворив Господь Бог. Греко-католицька церква в Галичині не тільки що виховала Галичан релігійно, але й багато причинилась до культурного піднесення й вирівнала їх з іншими народами Західної Європи; не було там ані одної такої народної праці, щоб до неї Церква не приложила своїх рук. Галичина була зразкова під многими оглядами і кинула культурне світло

й на сумежні провінції: на Закарпаття, Волинь, Буковину, Полісся, і Підляшше. Була там хмара учених людей, що відзначались наукою й хистом на полях церковнім і народнім.

Коли Галичани прибули до Канади, то принесли з собою ту саму греко-католицьку віру і ту саму культуру, що мали в Галичині. Прибули до Канади також православні Українці з Буковини і зпід Росії, однак їх далеко менше. Рим подбав, що Галичани дістали в Канаді своїх греко-католицьких єпископів і священників, які своєю запопадливою працею, заклали виразні і тверді основи під життя Українців і створили з них окрему одиницю серед тубильців. З природного і логічного думання, повинно бути так, щоб менша частина, цебто православні українці, злучились в Канаді разом з Галичанами, подібно як мала ріка лучиться з великою. Провінціоналізм український повинен зникнути в Канаді, бо тут ходить про життя всіх Українців разом, щоб мати відпорну силу в борбі з обставинами і широкими просторами Канади, які унеможливають успіх у многих працях новим поселенцям.

Глядячи на початки християнства на Україні, що вони були чисто католицькі, — православні Українці також із цієї рації повинні лучитись разом з Галичанами і стати католиками, щоб тим шляхом вернутись до первісного католицького християнства і до традиції своїх батьків, які були католиками до XII століття.

На превеликий жаль, не так стоїть справа з Українцями в Канаді. Греко-католиків у Канаді є багато більше чим православних. Вони творять нерозривну цілість, зате православні розбиті на п'ять окремих груп, що мають окремі церковні уряди й догми, про що вже говорилось і кожда група чваниться тим, що вона поступова й патріотична.

Поступова? Чи патріотизм і поступ дозволяють на розбиття? Хто це докаже? Оправдувати поступ і патріотизм розбиттям і сваркою на еміграції, може тільки крайній дивак, а не культурний і розсудний чоловік, який має хоч крихітку здорового розуму. На жаль є багато таких диваків, навіть з інтелігентної верстви, які розбиття Українців в Канаді стараються оправдати англійським сектанством і партійністю. Вони кажуть... "Ось англійці в Канаді також розбиті на багато релігійних і партійних груп, а про те нічого не шкодить їм у поступі й цивілізації." Таке "твердження" тільки зраджує, яка інтелігенція тих диваків, що малу, ледво пів-мільйонову українську еміграцію, кладуть на той самий рівень, на яким знаходяться культурні і багаті англійці, які Канаду адмініструють, мають своїх магнатів і впливових людей.

Українців у Канаді і без своєї власної грізної і внутрішньої розбиття і сварки за віри є кому тручати до "поступу". — Є чужі релігійні секти: баптистів, суботників, бальбельників, і інші, що їх заклали в наших осередках чужі люди, тільки для

того, щоб ними розбивати і нищити Українців. Є і такі осібняки і групи серед канадійської суспільности, які кожної днини чекають тільки на те, щоб як найскорше Українці були засимілювані і прикладають до українського винародовлення охотно свої руки... Цих легіонів є досить, щоб Українців пхати до "поступу", не треба отже ще й своїх розбивачів.

Ми Українці вросли вже сильно в Канаду. Маємо добру волю тут жити, любимо цей край і боронимо його охотно перед ворогами і все в потребі будемо його боронити. Маємо добру волю збогачувати Канаду також нашою культурою. Однак, щоб задосить учинити, то мусимо бути самовистарчальними, цебто мати відповідні церковні катедри у містах, шпиталі, високі школи, бурси, доми для наших старців, сиротинці, тощо. Доки цього всього в нас не буде, то годі нашою культурою збогачувати розвиток Канади і годі про себе багато думати. За нас, хто ми є, як зависока наша культура й органічна сила, говорити можуть тільки великі інституції.

Деякі Українці говорять і пишуть, що нам в Канаді належить уже мати своїх українських суддів і сенаторів. Так. Це дуже добрі бажання. Однак коли не будемо самовистарчальні, то українські судді й сенатори, колиб навіть були назначені урядом, багато не піднесуть нашого престижу серед співгорожан Канади. Престиж може бути тільки тоді, коли сам нарід буде стояти високо. Престиж може бути тільки тоді, коли будемо самовистарчальні. Наші деякі передові люди знівечили наш нарід у Канаді, одні розбивали Українців вірами, інші, що моглиб були стримати розбій, мовчали, а через це до того часу ми не явились самовистарчальними і тому немає серед Канадійців тої поваги, яку ми моглиб мати затримавши духовну народню цілість. Є то факт, що одинокі греко-католицькі священники й деякі інтелігенти, що до цієї церкви належали, боролись мов льви проти українського розбиття, і колиб невдалось було їм затримати народню цілість при українських католицьких церквах, то нині наш народний лан виглядавби на таку пустиню, якої доси не було ніде на світі. Хоч цілість греко-католиків світить ясно, то все таки наша нива не виглядає брилянтно. Батьки Канади мають претенсію думати, що з Українців булиб слабі судді і сенатори, бо так як по дітях все і всюди цінять батьків, так і по силі народу, по його солідности цінять його провідних людей.

Українці в Канаді не можуть бути самовистарчальним при такому станови річей, як тепер є. Інституції, які робили б українців самовистарчальними, коштують великі гроші, щоб їх побудувати й удержати, а цього розбиті і розсварені Українці діпняти не в силі. Отже через релігійне та інше групове розбиття мусимо стояти досить слабо й незавидно. Хто голосить інші думки, як отсі, що я їх скромно висловив, то по моїй думці,

такий очевидно ворог свого народу, який дивиться на світ тільки через одну шибку у вікні, він, що правда бажає українцям щастя й добра, однак не хоче того знати, що є кращий шлях до піднесення українців, чим релігійне чи яке інше розбиття. Його праця є тільки загумінкова, він нею копає гріб своєму народови тому, що розбиває цілість народню. Про розбивачів будучі історики будуть багато говорити.

Кождий свідомий Українець повинен перестати вірити в дрібні організації, які лише розсварують і понижають Українців, і кидають таке світло, що ніби Українці не є здібні до великих діл. Натомість прямувати треба всім до того, щоб була в нас одна, але сильна організація. Така організація може бути тільки тоді, коли всі українці в тісній ко-операції будуть з греко-католицькою Церквою, яка вже доказала свою здібність в Галичині і в Канаді, що вона одинока є такою, що може за-тримати народню цілість більше, чим котра інша.

Тому наше гасло повинно бути таке: "Всі назад до греко-католицької церкви, щоб бути самовистарчальними і не дати себе застидати перед будучиною".

Дотеперішня висококультурна й релігійна праця греко-католицької Церкви в Канаді з її Єпископатом і щиро патріотичним священством та свідомими вірними дають велику за-по-руку, що вневдовзі здійсниться Христовий заповіт: "І буде одно стадо й один Пастир". (Івана 10-16).

КОНЕЦЬ.

Бібліотека Добрих Книжок

має на складі:

Отче наш, молитовник для укр. молоді, в гарній оправі ..	.75
в шкірку марокко з гарними витисками	1.10
Thy Kingdom come призначений головно для тих, що вміють тільки по англійськи. Служба Божа і ще деякі частини мають також церковний текст писаний англійськими черенками. Сторін 140.60
The Holy Bible, Douay Version, with 10 maps, bound.	3.50
Акафісник, сторін 465 оправл.	2.00
Тропарі, стихирі, сідалні, прокімени10
Требник, св. Тайни, похорони, благословення, освячення, сторін 270, опр. в марокко	5.50
Церковні пісні з нотами. III видання, сторін 198, оправл.	.65
В тіні хреста, 29 покаючих і страстних пісень, о. Д. П.	.10
Українські коляди і щедрівки (деякі з нотами)20
Голос Ісуса в Пресв. Евхаристії05
Вписові листки Апостольства Молитви 3ц. одна, сотка	.2.00
Таїнства для Кружків Апостольства Молитви10
Помяник усопших25
Біблійна Історія Старого Завіту (укр. англ.), о. Луговий	.25
Брацтво Українців Католиків Канади, о. С. Ш.05
Де знайти правду, о. Т. Лежогубський25
Життя св. Тереси від Дитяти Ісуса, Мгр. Лавеїл, стор. 320	1.25
Катехизм "Наша Релігія" (укр. англ. III вид.), о. Луговий	.15
Лелія Ізраїля або Життя Пр. Діви, 224 сторін60
Многострадальна Мати, сторін 9620
Мудрі подруги? (тільки для старших)10
Про східний обряд, о. Д. Гаврилук25
Робітникам не треба релігії?10
Роля ОО. Василян в Канаді, о. Н. Саварин, ЧСВВ.10
Сповідь наверненого лікаря15
Чим є людина, о. Ніль Саварин, ЧСВВ.10
Яка повинна бути сповідь, о. Ф. Цозель, 232 сторін20
Який є Бог, о. Н. Саварин, ЧСВВ.10
Коротка історія України, о. П. Божик20
Коротка історія нашої Церкви, о. Ст. Семчук10
Маркіян Шашкевич на тлі відродження галицької України, з ілюстраціями, сторін 110, о. Д. Попович, ЧСВВ.35
Націоналізм Донцова, О. Назарук10
Байки С. Калинця з ілюстраціями. 80 сторін20
Кобзар, вид. 1945 р. О. Іваха, в гарній оправі	1.75
Пінистий або Життя і пригоди дика, Е. Сетон20
Цікаві оповідання з давньої історії Канади, О. Івах20
Ukrainians, their Rite, History and relig Destiny10

Basilian Fathers' Press, Mundare, Alta., Canada.

ЧИ ВИ ЧИТАЄТЕ ЧАСОПИС

СВІТЛО

і

Католицькі Картини?

“СВІТЛО” — це наш український релігійний часопис, що його видають ОО. Василіяни в Мондері для українського народу в Канаді й Злучених Державах Америки.

“СВІТЛО” — є поважним, повчальним часописом, що приносить читачам добірні, цікаві статті: Редакційні статті на біжучі теми — З ЖИТТЄВОЇ ФІЛОСОФІЇ — МІСЯЧНІ НАМІРЕННЯ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ — БОЖЕ СЛОВО — пояснення св. Письма — ЖИТТЯ СВ. ЙОСАФАТА — ВІРА И ЗНАННЯ — ЗА КАТОЛИЦЬКУ ВІРУ — НА ФРОНТІ — спомини з життя о. А. Труха, ЧСВВ. — ДОПИСИ з парохій у Канаді й Злучених Державах — ЩО ЧУВАТИ В СВІТІ? — новинки з Церкви й світу.

“КАТОЛИЦЬКІ КАРТИНИ” — Ілюстрований Додаток до “Світла”. Це друга частина “Світла”. В “Католицьких Картинах” є гарні світлини з різних місцевин, осіб і груп, а зокрема католицьких вояків. Крім того “СУСІДСЬКА РОЗМОВА” і веселі жарти. — Поруч української частини є в “Католицьких Картинах” також і АНГЛІЙСЬКА ЧАСТИНА для нашої молоді.

“СВІТЛО” й “КАТОЛИЦЬКІ КАРТИНИ” — це дуже корисний часопис для старших і молоді, тому повинен бути в КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ.

ХТО читає “СВІТЛО” й “КАТОЛИЦЬКІ КАРТИНИ” — цей матиме з того читання духовну користь і розвагу.

ТОМУ — ЗАМОВЛЯЙТЕ СОБІ “СВІТЛО” й “КАТОЛИЦЬКІ КАРТИНИ” Й ЧИТАЙТЕ ЇХ ПИЛЬНО КОЖНИЙ РАЗ. Замовляйте також “СВІТЛО” для вояків на фронті й для своїх кривних та приятелів.

“СВІТЛО” й “КАТОЛИЦЬКІ КАРТИНИ” виходять двічі в місяць і коштують на рік ТІЛЬКИ \$1.00.

АДРЕСА ДЛЯ ЗАМОВЛЕНЬ:

Basilian Fathers' Press, Mundare, Alta., Canada.